

- ג. רבן גמליאל אומר (תרומות ח,ח), תרומה תלויה לא יחדש בה דבר; אינו זקוק לשמרה במקום המוצנע וגם לא יביאנה למקום התורפה. וכן הלכה (רמב"ם תרומות יב,ד; מאירי).
וכן פסק הרמב"ם (חמץ ג,ד) שהתלויה אינה נשרפת עם הטמאה בפסח אלא תישרף לעצמה.
ד. לדעת המתיר לטמא תרומה תלויה, מותר כמו כן לשורפה אלא שאין חיוב בדבר כתרומה טמאה (עפ"י תוס' כ: ד"ה הא. [בספר שערי ישר (א,יא) תמה אם מותר לשרפה מדוע אין חיוב בדבר מצד ספק מצות עשה. וב'קובץ ענינים' יישב דבריהם לפי מה שצדדו התוס' בשבת (כה.) ששריפת תרומה מדרבנן]. ואולם בתוס' רי"ד (שם) מבואר שאין התר אלא לטמאה ורק אז לשורפה.
ה. משמע שמותר לשרוף תלויה עם תלויה הגם שיתכן שזו טמאה וזו טהורה. עפ"י שו"ת הרדב"ז ח"ה א'תק"ו (ע"ש); משמרות כהונה ומאור ישראל להלן כ. וע' בשפ"א (שם).

- ה. תרומה וקדשים ההולכים לאיבוד, כגון חבית של תרומה שנשברה ואי אפשר להצילה; רבי אליעזר אוסר לטמאה אפילו במקום הפסד מרובה, ואעפ"י שהיא עומדת להיטמא מאליה, כגון שהיין נשפך והולך לתוך חולין טמאים וייאסרם. ורבי יהושע מתיר לטמאה ביד.
לדעת רבי יוסי לא התיר רבי יהושע אלא במקום הפסד מרובה. ולרבי מאיר מותר בכל אופן, כגון תרומת חמץ העומדת לשריפה, מותר לשורפה עם תרומה טמאה.
א. הלכה כרבי יהושע המתיר לטמא בידיים תרומה הנאבדת (רמב"ם תרומות יב,ד). והלכה כרבי יוסי, הלכך תרומת חמץ הנשרפת בערב פסח קודם חצות – לא ישרפנה עם הטמאה.
ב. יש מי שכתב שגם לרבי מאיר אין התר אלא במקום הפסד ממוון, שחוסך עצים בכך שעושה מדורה אחת ולא שתיים, אבל בלאו הכי – אסור (תוס' רבנו פרץ להלן כ). ויש מתירים בכל אופן (ע' צ"ח אות נב בדעת רש"י).
ג. תרומה בזמן הזה שלא הוכשרה לקבל טומאה, והרי אין לה אוכלים וסופה לאיבוד – נראה שאין איסור לאבדה ביד. וטעם הדבר מפני שחוששים לתקלה הלכך צריך לקבורה. אך לשורפה נראה שאסור כיון שאפשר בקבורה, ושריפה נחשבת בזיון יותר מקבורה. וכן אסור לטמאותה שהרי אין צורך בדבר (עפ"י חזון איש שביעית ה,י).

- ו. בשר קודש שנטמא במשקים טמאים; לרבי מאיר טומאתו מדרבנן, ולרבי יוסי (אליבא דרבי עקיבא) מדאורייתא (וכדלהלן). לפי שניהם מותר לשורפו עם בשר שננטמא באב הטומאה – כעדות רבי חנינא סגן הכהנים.
מדברי התוס' מבואר שלדעת רבי יוסי עצמו (יה): שמשקים אינם מטמאים אחרים מדאורייתא, וגם אוסר לטמא קדשים הטמאים מדרבנן – אסור לשורפו עם בשר טמא.
הנצי"ב תמה על כך ופירש באופן אחר. ולפירושו אין דעה הסוברת שבשר שננטמא במשקים טמאים יהא אסור לשורפו עם בשר טמא.

דף טז

- כט. א. האם טומאת משקין מדאורייתא או מדרבנן? אלו נפקותות מבוארות בסוגיא בשאלה זו?
ב. אלו משקים מכשירים לקבל טומאה, תלושים או מחוברים או שניהם?
ג. דם קדשים / דם התמצית – האם מכשירים לקבל טומאה?

א. נחלקו תנאים ואמוראים בטומאת מגע של משקים (להוציא מעינות הוב ודם המת וכדו'), האם עיקר טומאתם מדאורייתא (וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא) או מדרבנן (ויטמא מוסב על האכל שבאו עליו המשקים שהוא מוכשר לקבל טומאה ואם יבוא עליו שרץ - יטמא). וגם בהנחה שטומאת עצמם מדאורייתא, האם הם מטמאים אחרים מדאורייתא (יטמא - יטמא. ית.), ושמה מטמאים מדאורייתא אפילו כלים (כך יש לדרוש מסמיכת כל כלי יטמא) או רק אכלים; -

נפקא מינה לענין ספק; רבי מאיר אומר, ספק משקין ליטמא (= טומאת עצמם) - טמא. לטמא אחרים - טהור. וכן היה רבי אלעזר (אליעזר) אומר כדבריו. [וכן סובר רבי יוסי שמשקים אינם מטמאים אחרים דבר תורה. עפ"י גמרא להלן ית:]. רבי יהודה אומר: לכל טמא [בין לטמא אכלים בין לטמא כלים]. ואין תנא אחר שסבר כן, ואף רבי יהודה חזר בו מדבריו, שאין משקים מטמאים כלים מהתורה (עפ"י גמרא להלן יז: כ.). רבי יוסי [בשיתת רבי עקיבא רבו. ית: וכן אמר רבא לעיל יד: לשמוע מדברי רע"ק במשנתנו] ורבי שמעון אומרים: לאוכלים - טמאים, לכלים - טהורים.

א. משמע מפרש"י שמדובר בספק טומאה ברשות היחיד, ואעפ"כ אם הטומאה מדרבנן - ספקו

טהור (וע' פני יהושע וש"מ).

ויש אומרים שלענין טומאת עצמם ספק טמא אפילו ברשות הרבים ובדבר שאין בו דעת לישאל. הלכה מיוחדת היא במשקים שספקם טמא, ולא משום הלימוד מסוטה (מהגרש"ק - עפ"י פיה"מ לרמב"ם טהרות ד, ט ופירוש הרא"ש, וכ"כ להוכיח מהירושלמי סוף תגיגה. ואולם בתור"ד משמע שבדבר שאין בו דעת לישאל ספקו טהור).

ב. ספק משקים לטמא אחרים שטהור, אין חילוק בין ספק בנגיעה ובין משקים מסופקים שנגעו

בודאות (כן משמע ברמב"ם הל' אבות הטומאה יד, ז-ח. ע' בספר הליכות אליהו).

נפקותא נוספת: משקי בית המטבחים שבעזרה; יוסי בן יועזר העיד שהם טהורים. לפירוש רב 'טהורים' ממש, שסובר כל עיקר טומאת משקים - מדרבנן היא, ולא גזרו על אותם משקים משום הפסד קדשים. ודוקא במים ודם לא גזרו לדעת רב, אבל שמן ויין - מטמאים (יז.). ושמואל פירש 'טהורים' - מלטמא אחרים, אבל טומאת עצמם יש להם. סבר טומאת עצמם דאורייתא וטומאת אחרים מדרבנן. ומשמע בגמרא כאן שלדעת הסוברים טומאת משקים לטמא אחרים מדאורייתא - משקי בית המטבחים שבעזרה מטמאים (ע"ע להלן). עוד מבואר בגמרא שיתכן ויש דעות החולקות על יוסי בן יועזר וסוברות שמשקים של בית המטבחים טמאים גם אם טומאת משקים בעלמא מדרבנן.

א. הרמב"ם (אבות הטומאה פ"ז ופ"ד ה"ז) פסק שטומאת משקין עצמה מהתורה, וספק משקין ליטמא

- טמא, לטמא אחרים - טהור [ויש אומרים בדעתו שמשקים מטמאים קדשים מהתורה. ע' צ"ח כאן]. ואף על פי כן פסק (טומאת אוכלין י, טז; פסוה"מ א, לו) שמשקי בית המטבחים, דם או מים, טהורים ממש - שהלכה כרב באיסורים (וכרב פפא להלן יז: וע"ש רש"י ותוס' ומהרש"א שם וע"ע בצל"ח).

עוד בדן משקי העזרה - להלן יז.

ב. נפקותא נוספת אפשרית - לענין הכשר לקבלת טומאה על ידי מים תלושים, וכדלהלן.

ב. מבואר בגמרא שלפי הדעה הסוברת טומאת משקים מדרבנן, ישנם שני לימודים לכך שהמשקים מכשירים לקבל טומאה; לימוד אחד על מים המחוברים לקרקע (מכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים - יטמא). ולימוד נוסף על מים תלושים (וכל משקה אשר ישתה בכל כלי - יטמא). וצריכים לכך שתי דרשות, מפני שיש חשיבות מסוימת לכל אחת מהצורות הללו של המשקין.

א. משמע שלדעת האומרים טומאת משקים דאורייתא, וכל משקה... יטמא - יטמא ממש, אין

מים תלושים מכשירים לקבל טומאה מהתורה [אלא מדרבנן מחוץ למקדש] (עפ"י תוס' להלן כ.

ד"ה לא וד"ה ובשעת, וחולין לו: וע' גם זכר יצחק ח"ב מו, ד).

ויש אומרים שגם לפי שמואל (וכן הלכה) שטומאת משקים מדאורייתא, מים תלושים מכשירים (ערימב"ם טו"א ב, ח וכו"מ; לקוטי הלכות בדעתו).

ב. הכשר המים המחוברים חל כאשר העלה האוכל מן המים ותלשו, אבל אם נגע בעודו במים אינו מוכשר (עפ"י ריב"א בתוס'; ר"ש, מובא בכס"מ טו"א ב, ח. וכו"כ שם בדעת הרמב"ם).

ויש מהראשונים שכתב שדין זה שנוי במחלוקת התנאים, ולדעות הסוברות שמים מחוברים מכשירים, הוא הדין בעודם מחוברים (עפ"י מאירי. וכתב שלהלכה מכשירים).

ג. משמע בתוס' (כ. ד"ה ובשעת) שהגדרת 'תלושים' נקבעת לפי שעת ביאת המים על המאכל, ולא בשעת חלות ההכשר – כגון בהמה שהעבירה בנהר ושחטוה, בשרה נחשב מוכשר על ידי מחוברים (וכ"כ שם בחדושי הר"ן ורבנו דוד. ובחזו"א (קכד) הקשה על טעם הדבר).

ג. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: משקי בית המטבחים שבעזרה אינם מכשירים לקבל טומאה (בין מאכל של קדשים בין חולין. עפ"י תוס' כ. ד"ה אלא). והעמידו דבריו בדם קדשים שאינו מכשיר (על הארץ תשפכנו כמים – דם שאינו נשפך כמים אינו מכשיר). ובגמרא להלן (כ.) משמע שנקטו כפשוטם של דברים, שכל משקה שבבית המטבחים אינו מכשיר (וזה כדעת שמואל שאין מים תלושים מכשירים מהתורה הלכך בעזרה העמידו הדבר על דין תורה. עפ"י תוס' כ.).

א. הרמב"ם (טומאת אוכלין י, טז) פסק שכל דם ומים של בית המטבחים אינו מכשיר לקבל טומאה [ואעפ"י שלדעתו (ב, ח) עיקר הכשר מהתורה במים תלושים – שהלכה למשה מסיני היא שמשקים של בית המטבחים אינם מכשירים. ע' בגמ' להלן יז: לב אריה חולין לו:]. וי"א בדעתו שדם קדשים אינו מכשיר בשום אופן, ואילו מים שנטמאו כשיצאו מהעזרה – מכשירים (עפ"י הנצי"ב).

והתוס' (להלן כ. ובחולין לו:) צדדו שמים תלושים של בית המטבחים אינם מכשירים [וכפי הדעה שמים תלושים אינם מכשירים מהתורה], אבל מים שבקרקע מכשירים. ונראה שדם קדשים בכל אופן אינו מכשיר לכולי עלמא [אף לשמואל] משום שאינו נשפך כמים (עפ"י חזו"א קכד).

ב. דם של קדשים שנפסלו – מכשיר ומטמא, שהריהו 'נשפך כמים' (עפ"י תוס' יז: ד"ה אבל). דם התמצית (= היוצא ע"י מיצוי), בין בחולין בין בקדשים אינו מכשיר (כי הדם הוא הנפש – דם שהנפש יוצאת בו אינו קרוי דם).

על מה הציץ מרצה – ע' בזבחים כב ובמנחות כה.

על השוה והשונה בפיוגול ובנותר ובטמא – בזבחים מה.

דף יז

ל. א. האם משקים שבמקדש מקבלים טומאה ומטמאים אחרים?

ב. מה היו שאלות חגי הנביא לכהנים כדי לבדקם בהלכות טומאה וטהרה? והאם השיבוהו הכהנים נכונה?

א. העיד יוסי בן יועזר על משקים שבעזרה שהם טהורים. מבוואר בגמרא לעיל (טז). וכן משמע מסתימת הסוגיא להלן יט: ובתד"ה ונימא) שאם טומאת משקים דאורייתא – משקים שבעזרה טמאים [ויש תנאים הסוברים כן. ואפשר שיש סוברים טומאת משקים מדרבנן ואעפ"כ גזרו טומאה אף על משקים שבעזרה ודלא כיוסי בן